

مقدمه : کمبود ید ، بلای خاموش یا همه گیری پنهان

اختلالات ناشی از کمبود ید که شایعترین عارضه آن گواتر (بزرگی تیروئید) است ، بعنوان یک مسئله مهم بهداشتی تلقی می شود . تخمین زده شده است که ۶/۱ میلیارد نفر از ساکنان جهان در معرض کمبود ید هستند که از این تعداد ۶۵۵ میلیون نفر مبتلا به گواتر ، ۵/۷ میلیون نفر کرتینیسم و ۲۶ میلیون نفر در معرض آسیبهای مغزی می باشند.

در منطقه خاور میانه ۱۷۰ میلیون نفر در معرض اختلالات ناشی از کمبود ید هستند و فقط ۲ کشور ایران و تونس توانسته اند اختلالات ناشی از کمبود ید را تحت کنترل درآورند .

هر ساله ۴۰ میلیون نوزاد در گوشه و کنار جهان در خانواده هایی متولد می شوند که از نمک یددار استفاده نمی کنند .

در کشور ما خوشبختانه با همگانی نمودن مصرف نمک یددار شیوع گواتر به طور چشمگیری کاهش یافته است : این میزان از ۵۲ درصد در سال ۱۳۷۵ به ۱۵ درصد در سال ۱۳۸۰ رسیده است.

ید چیست و چرا اهمیت دارد؟

ید یک ماده مغذی مورد نیاز برای انسان است که بطور روزانه باید مصرف شود . حیاتی ترین نقش ید در بدن شرکت در ساختمان هورمونهای تیروئید می باشد . هورمونهای تیروئید در رشد و تکامل جسمی و عصبی ، عملکرد طبیعی مغز و سیستم عصبی ، حفظ دمای بدن ، تولید انرژی و سوخت و ساز تأثیر می گذارد.

کمبود ید از چه طریقی پیشگیری می شود؟

به منظور مبارزه با کمبود ید باید مقادیر اندکی از این ماده معدنی به رژیم غذایی روزانه افزوده شود . این کار با بهترین نحو و با کمترین هزینه با یددار کردن نمک مصرفی انسان و دام انجام می شود.

چرا ید به نمک اضافه می شود؟

نمک در اکثر جوامع به میزان معینی در روز مصرف می شود . وضع اقتصادی خانواده اثری در میزان مصرف نمک ندارد و تقریباً نمک به طور یکسان توسط خانواده ها به مصرف می رسد . نظارت و پایش میزان ید نمک در سطح کارخانه ها ، مراکز توزیع و فروش به راحتی امکان پذیر است . افراد خانواده با مصرف نمک یددار به راحتی ید مورد نیاز خود را روزانه دریافت می کنند.

بدن ما به چه میزان ید نیاز دارد؟

مقدار ید مورد نیاز یک فرد بالغ به طور متوسط ۱۵۰ میکرو گرم در روز است (یک مقدار جزئی که می تواند به اندازه یک سر سوزن باشد) و مقدار مورد نیاز ید در تمام طول عمر انسان به طور متوسط یک قاشق چایخوری است.

چه میزان ید به نمک اضافه می شود؟

میزان یدی که در کشور ما به نمک اضافه می شود ۴۰ میکروگرم به ازاء هر گرم نمک (۴۰ ppm) تعیین شده است . که این مقدار با توجه به بررسی های انجام شده در سطح کشور از نظر میزان ید موجود در آب و خاک و شیوع گواتر در نظر گرفته شده است .

چه کسانی نباید از نمک یددار استفاده کنند ؟

مصرف نمک یددار برای همگان الزامی است و در شرایطی که بعلت بیماری رژیم کم نمک تجویز می شود ، بایستی نمک یددار نیز کمتر مصرف شود .

منابع غذایی ید کدام است ؟

بهترین منابع ید غذا های دریایی هستند ، اما به دلیل کمی مصرف در رژیم غذایی ، ید مورد نیاز بدن را تامین نمی کنند . میزان ید موجود در محصولات کشاورزی و دامی بستگی به خاک منطقه دارد و از آنجائی که خاک بسیاری از مناطق جهان از جمله ایران حاوی مقادیر کافی ید نمی باشد لذا محصولات کشاورزی و دامی این مناطق دچار کمبود ید هستند ، بنابراین رژیم غذایی انسانها که به این منابع وابسته اند نیز به مقدار کافی ید نخواهند داشت .

نمک یددار تصفیه شده چیست و چرا باید از این نوع نمک استفاده کنیم ؟

نمک تصفیه شده نمکی است کاملاً بهداشتی که ناخالصی های آن حذف شده است . نمک خوراکی باید از نوع یددار تصفیه شده باشد . نمک های تصفیه شده یددار بدلیل خلوص بالا میزان ید را بهتر و به مدت بیشتر حفظ می کنند . نمک تصفیه نشده بدلیل داشتن ناخالصی (مانند : شن ، ماسه یا خاک که حین استخراج وارد نمک می شود (نامحلول) و کلسیم ، منیزیم ، سولفات و فلزات سنگین نظیر سرب ، جیوه ، آرسنیک و کادمیوم از ناخالصی های محلول) در افرادی که سابقه بیماری گوارشی ، کلیوی و کبدی دارند و حتی مصرف مداوم آن در افراد سالم منجر به بروز ناراحتی های گوارشی ، کبدی و حتی کاهش جذب آهن در بدن می شود .

نمک یددار چگونه مصرف و نگهداری می شود ؟

نگهداری و ذخیره نمودن نمک یددار به مدت طولانی (بیش از یکسال) موجب از دست رفتن بخشی از ید آن می شود . برای حفظ ید در نمک ، باید نمک را دور از نور و رطوبت و در ظرف در بسته پلاستیکی ، چوبی ، سفالی و یا شیشه ای رنگی نگهداری کرد و جهت اضافه کردن آن به غذا در زمان طبخ ، نمک را در انتهای پخت اضافه نمود تا ید در حداکثر مقدار حفظ شود . همواره باید به تاریخ مصرف و وجود پروانه ساخت از وزارت بهداشت و قید عبارت " تصفیه شده " بر روی بسته بندی دقت کرد .

کمبود ید باعث بروز چه مشکلاتی می شود ؟

در دوران بارداری : سقط جنین ، زایمان زود رس ، تولد نوزادان مرده ، اختلال رشد مغزی جنین ، تولد نوزاد مبتلا به عقب ماندگی ذهنی و جسمی ، کر و لالی

در دوران کودکی : عقب ماندگی ذهنی ، تأخیر رشد اندامهای حرکتی ، نارسائی یا توقف رشد بدنی ، ناتوانی جسمی ، اختلالات عضلانی ، فلج اعصاب ، اختلال تکلم ، اختلال شنوایی و کم کاری تیروئید .

در نوجوانی : گواتر ، کم کاری تیروئید ، عقب ماندگی رشد روانی و جسمی

در بالغین : گواتر ، خستگی زود رس ، کاهش کارائی

عوارض اجتماعی اقتصادی ناشی از کمبود ید :

جمعیت ساکن مناطق کمبود ید از نظر رشد روانی و جسمی دچار اختلال گردیده و از کارایی کافی برخوردار نیستند ، بنابراین تولید و بازده کمتری دارند .

موجب کاهش آموزش پذیری و فراگیری کودکان می شود و هزینه های صرف شده برای جبران اختلال یادگیری مؤثر نبوده و هدر می رود .
باعث افزایش تعداد افراد عقب مانده و وابسته به دیگران می شود و منابع جامعه را منحرف می سازد .

سبب سقط جنین و نازائی حیوانات اهلی می گردد . این امر در مناطقی که دامداری و دامپروری رواج دارد صدمات اقتصادی جبران ناپذیری را در جامعه به بار می آورد.

منابع:

دفتر بهبود تغذیه وزارت بهداشت

کتاب پایش شیوع گواتر و میزان ید ادرار دانش آموزان ۱۰-۷ سال ایران سال ۸۱-۱۳۸۰

گردآوری: آقای مهندس مصطفی حسین آبادی

کارشناس اداره نظارت بر مواد غذایی و آشامیدنی معاونت غذا و دارو نیشابور

دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی نیشابور